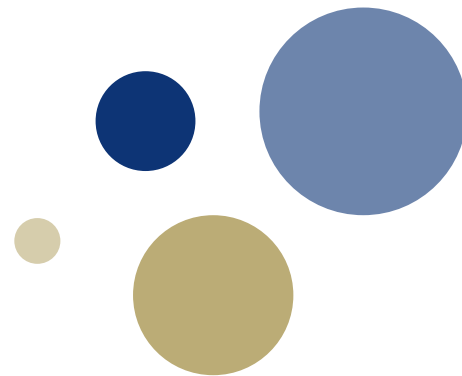

NTNU – Trondheim
Norwegian University of
Science and Technology

Faglig og etisk forsvarlig

Professor i funksjonshemming og deltakelse
Karl Elling Ellingsen

Slik som i loven

Helsepersonelloven

- **Kapittel 2. Krav til helsepersonells yrkesutøvelse**
- **§ 4. Forsvarlighet** Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til **faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp** som kan forventes ut fra helsepersonellets kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.
-

Helse- og omsorgstjenestelovens kap. 9

- **§ 9-5. Vilkår for bruk av tvang og makt** Andre løsninger enn bruk av tvang eller makt skal være prøvd før tiltak etter kapitlet her settes i verk. Kravet kan bare fravikes i særlige tilfeller, og det skal i så fall gis en begrunnelse.
- Tvang og makt kan bare brukes **når det er faglig og etisk forsvarlig**. I vurderingen skal det legges særlig vekt på hvor inngripende tiltaket er for den enkelte bruker eller pasient. Tiltakene må ikke gå lenger enn det som er nødvendig for formålet, og må stå i forhold til det formålet som skal ivaretas. Tvang og makt kan bare brukes for å hindre eller begrense vesentlig skade.

Til undring

- Kan noe være faglig forsvarlig dersom det ikke er forankret i fag?

Fag, faglighet og faglig forsvarlighet

- Hva som er faglig forsvarlig avhenger av flere forhold.
 - Hva er situasjonen, og hvilke fag aktualiseres
 - Finnes det faglige og forskningsmessige belegg for hva som er riktig eller hensiktsmessig å gjøre i denne situasjonen
 - Er det flere faglige tilnærminger som kan anvendes
 - Er det spesielle krav eller forutsetninger som må oppfylles for at bestemte faglige tilnærminger kan anvendes (kompetanse, utstyr, bemanningsnormer, etc)
 - Hvem/ hvilken instans ansees som kompetent til å fatte beslutning om tilnærming
 - Hvordan skal brukerens rett til å bestemme/ medvirke ivaretas

I utforming av og i gjennomføringen

- Et helse- og omsorgstjenestetilbud skal være faglig forsvarlig, både slik det framstår i vedtaket og hvordan det gjennomføres.
- Dersom vedtaket ansees som faglig forsvarlig, kan det være forhold ved gjennomføringen som gjør at det ikke er det.
 - Endring i bemanning, kompetanse, situasjon, forhold knyttet til bruker osv.
 - Det er den/ de som er faglig ansvarlig for gjennomføringen av tjenesten som i slike tilfeller også skal vurdere om det er faglig forsvarlig

Retningslinjer og veiledere

- Innen enkelte fagfelt finnes det prosedyrer, standarder og guidelines for hva som regnes som faglig riktig å gjøre.
 - Særlig finner en dette innen håndverksfag hvor det er utarbeidet nasjonale eller internasjonale krav og forskrifter. Ansatte sertifiseres for å utføre arbeidet. Standardene baseres gjerne på forskning over tid, og utvikling av nye materialer og metoder.
 - En finner også dette innen medisinske fag, i behandling av pasienter. Høyt kvalifisert personell pålegges å følge bestemte faglige prosedyrer. Også de utviklet gjennom forskning/ evidens, og tilknyttet nye behandlingsformer, utsyr, teknikker og muligheter.

Veileder fra Helsedirektoratet

- Det arbeides i disse dager med en veileder som skal bidra til å sikre faglig forsvarlige tjenester til personer med utviklingshemming.
- Profesjonsutdanningene har ansvar for å sikre at studentene tilegner seg nødvendige kunnskaper. Den enkelte har selv et ansvar for å holde seg oppdatert, og arbeidsgiver må legge til rette for og sikre at tjenestene utføres faglig forsvarlig.

Etisk

- Etikk er et av de eldste fagene, og behandler alt fra de eksistensielle spørsmålene, hva som er rett og galt, om erkjennelse og mer.
- I helse- og omsorgsfagene er etikk, etisk refleksjon og etisk handling særlig knyttet til menneskesyn, verdier og normer, sett i forhold til hjelperrollen.
- Det er også gjennom tiden forekommet grusomheter i nettopp disse fagene og tjenestene, med rettsoppgjøret etter 2. verdenskrig spiller en viktig rolle i å klargjøre den enkeltes plikt og ansvar når det gjelder sine handlinger.

Normer og verdier

- Lovene er i hovedsak basert på det som er normoppfatningene og verdiene i samfunnet.
- Vi er alle i utgangspunktet i stand til å sette oss inn i situasjonen til andre rundt oss, og til å vurdere om den måten andre behandles på, er riktig. Om den er etisk.
- Det finnes ikke et absolutt punkt som alle enes om, men hver og en har et ansvar for å gjøre etiske vurderinger og til å si ifra når grunnleggende verdier, normer og rettigheter krenkes eller brytes. .

Etisk refleksjon

- Fagansvaret kan legges hos enkeltpersoner, men det etiske ansvaret ligger hos hver enkelt, alle og til virksomheten
- Like viktig som å avklare om et tiltak eller tilnærming er faglig forsvarlig, er å finne ut om den er etisk forsvarlig.

Det gode liv og livskvalitet

- **Selvbestemmelse** – autonomi / personlig kontroll, personlige mål, valgmuligheter
- **Personlig utvikling** – utdanning, personlig kompetanse, utføring
- **Sosial inkludering** – integrering og deltakelse i lokalmiljøet, roller, støtte
- **Interpersonlige relasjoner** – interagering, relasjoner, støtte
- **Rettigheter** – juridiske, menneskelige (respekt, verdighet, likhet)
- **Emosjonell well-being** – tilfredshet, selvforståelse, fravær av stress
- **Fysisk well-being** – helse og ivaretagelse av helse, aktiviteter i hverdagen, fritid
- **Materiell well-being** – finansiell status, arbeidsstatus, boforhold